

سلامت اجتماعی مردان

(در خانواده های چند همسر و تک همسر)

www.ketab.ir



خان محمد آسکانی

سرشناسه	: آسکانی، خان محمد، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور	: سلامت اجتماعی مردان (در خانواده‌های چند همسر و تک همسر)/خان محمد آسکانی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات حانون، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۹۲ ص.
شابک	: 978-622-7731-91-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۸۵]-۹۱.
موضوع	: تعدد زوجات--جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	: Psychological aspects Polygamy --
موضوع	: تعدد زوجات--جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Social aspects Polygamy --
موضوع	: مردان -- روان‌شناسی
موضوع	: Men -- Psychology
موضوع	: مردان -- بهداشت روانی
موضوع	: Men -- Mental health
رده بندی کنگره	: HQ ۹۸۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۶/۸۲۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۲۶۶۶۹۳



سلامت اجتماعی مردان(در خانواده‌های چند همسر و تک همسر)

ناشر: انتشارات حانون

نویسنده خان محمد آسکانی

صحافی: حانون

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۳۱-۹۱-۰۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
فصل اول	
۱۳.....	آشنایی با مفاهیم
۱۵.....	تعریف سلامت
۱۶.....	تعریف سلامت اجتماعی
۱۷.....	سلامت اجتماعی یا سلامت روانی اجتماعی
۱۷.....	حمایت اجتماعی
۱۸.....	تعریف کبیز از سلامت اجتماعی
۱۹.....	شکوفایی اجتماعی
۱۹.....	همبستگی اجتماعی
۱۹.....	انسجام اجتماعی
۱۹.....	پذیرش اجتماعی
۱۹.....	مشارکت اجتماعی
۲۰.....	تعریف خانواده
۲۰.....	تعریف ازدواج
۲۰.....	تعریف تک همسری
۲۱.....	تعریف چند همسری
۲۱.....	چند همسری در ادیان و اقوام
۲۱.....	چند زنی در اقوام
۲۲.....	چند زنی در ادیان
۲۳.....	چند زنی در غرب



- ۳۴..... چند زنی در مسیحیت
- ۳۶..... چند زنی در اسلام
- ۳۷..... چند زنی در جوامع فعلی

فصل دوم

- ۳۹..... انواع اقدام به چند همسری
- ۴۱..... اقدام مخفیانه
- ۴۱..... اقدام آشکار
- ۴۲..... اقدام با توافق طرفین
- ۴۲..... علل اقدام به چند همسری
- ۴۲..... علل فردی
- ۴۲..... عدم تهذیب نفس و خویش‌نشنداری
- ۴۳..... مقابله با طلاق و جدایی
- ۴۳..... مبارزه با فساد اخلاقی
- ۴۳..... علل خانوادگی
- ۴۳..... ازدواج ناخواسته مرد با زن اول
- ۴۳..... وجود رویه چند همسری در فامیل یا اقوام
- ۴۴..... از کار افتادگی جنسی و جسمی زن
- ۴۴..... علل اجتماعی
- ۴۴..... به رخ کشیدن پایگاه اجتماعی خود به دیگران
- ۴۴..... نیاز به نیروی کار
- ۴۵..... کاهش رعایت چارچوب‌ها در روابط زن و مرد
- ۴۵..... نظریه‌ها
- ۴۵..... نظریه ی جورج هربرت مید
- ۴۶..... نظریه ی چارلز هورتون کولی
- ۴۶..... نظریه جمعیت‌شناختی
- ۴۷..... نظریه جامعه‌شناختی
- ۴۷..... نظریه مردم‌شناختی
- ۴۸..... تالکوت پارسونز
- ۴۲..... ویلیام کوده
- ۴۵..... گئورگ زیمل

مقدمه

چند همسری از جمله پدیده‌هایی است که در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه اندیشمندان اجتماعی قرار گرفته است. نکته قابل تأمل در این تبیین‌ها اتخاذ موضع دفاع یا مخالفت سرسختانه با چند همسری است. از نظر برخی افراد چند همسری در زمان‌های گذشته رسم بوده است و اینک در اکثر جوامع مرسوم نیست. از نظر گروه دیگر تنها اصل تجویز آن در متون دینی، بر جواز انجام آن کفایت می‌کند. این پشتیبانی مجدانه به حدی است که شائبه راجح بودن این کار را به ذهن متبادر می‌کند. به نظر می‌رسد هنوز این مسأله جزء مسائل مورد مناقشه و سؤال برانگیز در جوامع اسلامی است. آنچه تا کنون از سوی موافقین و مخالفین طرح شده اغلب با پیش داوری، قضاوت ارزشی و تعصبات جانبدارانه همراه بوده است. بنابراین لازم است به دور از هر گونه قضاوت به بازکاوی جامعه‌شناختی این پدیده و بازتاب آن در اجتماع پرداخت.

شلسکی خانواده را به منزله بنیانی‌ترین نظام اجتماعی که وظیفه بازسازی و قوام بخشی را در جامعه بر عهده دارد معرفی می‌کند. بنابراین هرگونه اصلاح جامعه باید از خانواده آغاز شود. زیر' در روند تکامل بخشیدن به نظام و مناسبات پابرجای جامعه، نهادی پیش‌تاز قلمداد می‌شود (روزن باوم، ۱۳۶۷: ۳۰). از آن جا که شکل‌گیری خانواده از طریق ازدواج میان زوجین صورت می‌پذیرد، پس به شیوه‌های قانونی، دینی و فرهنگی در هر نظام اجتماعی وابسته است. چنین تعبیری از ازدواج و خانواده گویای اجتماعی بودن و بر ساخته شدن مفاهیم موجود در این نهاد است. بنا به گزارش مرداک ۸۰ درصد از اقوام گوناگون در سراسر جهان چند زنی و چند شوهری را مجاز می‌دانند. این نشان از عمومیت داشتن این پدیده در قرن حاضر نزد گروه‌های

قومی- نژادی متفاوت است (برنالد، ۲۳: ۱۳۸۴).

خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی روابط متقابلی با دیگر خرده نظام های جامعه دارد. از این رو خانواده در برابر تحولات ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی ناشی از انقلاب کشاورزی، صنعتی و علمی تغییرات فراوانی را تجربه کرده است. در گذشته خانواده در کنار نهاد دین در حوزه مقدس قرار می گرفت. به همین سبب هم برای جامعه و هم برای افراد امری متعالی به شمار می رفت. در سال های اخیر متأثر از تجددگرایی و عرفی شدن، از میزان تعلق خانواده به حوزه مقدس کاسته شده است. نرخ بالای طلاق، کاهش تمایل به ازدواج و شکل گیری سبک های جدید تشکیل خانواده (عقد سفید) نزد جوانان در کشورهای سنت گرا و مذهبی نشان از این امر دارد.

چنانچه بپذیریم نظام های اجتماعی بر هم تاثیر می گذارند و امکان ایجاد تغییراتی در نهادهای اجتماعی دیگر را فراهم می کنند عواملی نظیر: ۱- کاهش نفوذ گروه های خویشاوندی ۲- افزایش شهرنشینی ۳- افزایش سن ازدواج ۴- اشتغال زنان خارج از منزل ۵- تغییر شیوه معیشت و ساختارهای اقتصادی مربوط به دوره شکار و کشاورزی و ورود به عصر صنعتی شدن (مدرن) ۶- رشد جنش های حقوق زنان ۷- کاهش نرخ مولید و مخالفت دولت ها با افزایش رشد بی رویه جمعیت ۸- ورود تکنولوژی و افزایش طول عمر (کوده، ۱۹۸۹: ۱۸۴-۱۸۶). ساخت و روابط خانوادگی را در جامعه جدید بسیار متأثر ساخته است (شیخی، ۱۳۸۰: ۱۸).

از آن جا که نهاد خانواده در سلامت اجتماعی و روانی کنشگران تأثیرات ماندگار و قابل توجهی می گذارد، مطالعه ساختار و روابط خانوادگی از اهمیت به سزایی برخوردار است (سیف، ۱۳۶۸). همچنین ساختار خانواده به شکل معناداری با دیگر خرده نظام های اجتماعی ارتباط دارد (محمدی، ۱۳۹۱: ۱۳۱). به همین دلیل امروزه در بسیاری از کشورهای آسیایی، اروپایی، آفریقایی و آمریکایی به دلیل از بین رفتن اضطراب اجتماعی ۱- اتمام جنگ جهانی اول و دوم ۲- نیاز به کنترل جمعیت (میانگین اعضای خانواده های چند همسر ۱/۵ برابر خانواده های تک همسر است) ۳- اهمیت یافتن مساله بهداشت خانواده (چند همسری در انتقال بیماری های

مقایسه‌ی جایگاه موثری دارد) ۴- تغییر شیوه معیشت و سبک زندگی، چندهمسری غیر قانونی اعلام شده است و یا در افریقای جنوبی تا همین اواخر ازدواج‌های بین نژادی غیر مجاز شمرده شدند. چنین تعبیری از ازدواج و خانواده گویای اجتماعی بودن این نهاد و بر ساخته شدن مفاهیم موجود در آن است (برنالد، ۱۳۸۴: ۲۳). بنابراین، اگر چه در حال حاضر خانواده هسته‌ای به عنوان الگوی رایج و مطلوب مطرح شده است، اما در بسیاری از کشورهای خاورمیانه هنوز خانواده‌های چند همسر وجود دارند.

بر اساس تحقیقات مرداک^۱ چند زنی در بیش از ۷۵ درصد از جوامع فعلی یافت شده است. علی‌الخصوص در کشورهای عربستان سعودی و مصر و در میان فرقه مورمون‌ها (شاخه‌ای از مسیحیت پروتستان) در ایالات متحده آمریکا بسیار رایج است (براون، ۱۹۹۲: ۲۱۳-۲۱۴). رهبر فرقه مورمون «یونج» ۲۰ زن دارد و در میان فرقه‌های دیگر مسیحیت همانند فرقه «الانافتستس» در آلمان چند زنی رواج کامل دارد (احمد طه، ۲۰۰۳: ۶۵). همچنین مبلغین مسیحی که به تایلند و اندونزی و آفریقای مرکزی رفته‌اند، در آنجا با رواج شدید چند زنی مواجه شدند، برای رواج دین مسیحیت در آنجا اقدام به تبلیغ چند زنی بی حد و مرز در دین مسیحیت نمودند. (احمد طه، ۲۰۰۳: ۶۵) اما امروزه در اکثر کشورهای غربی به غیر از کشور‌های خاورمیانه و چندهمسری غیر قانونی می باشد. در ایران چندهمسری همچنان در میان ایلات و عشایر به دلیل شرایط اجتماعی- اقتصادی مرسوم است. نیاز به نیروی انسانی برای امرار معاش در این شیوه زندگی مهمترین عامل در تقویت نظام چندهمسری بود (فرید ۱۳۸۳: ۲۷). در مناطق مرزی نیز که توزیع جمعیت اهل تسنن در آن‌ها زیاد است پدیده چند همسری الگوی نسبتاً رایجی به شمار می رود.

از سوی دیگر مطالعاتی وجود دارد که وجود کشمکش در خانواده‌های چندهمسر در مقایسه با خانواده‌های هسته‌ای عامل مهمی در تهدید سلامت روانی و اجتماعی زوجین و فرزندان به شمار می رود (محمدی، ۱۳۸۷: ۲۲). میزان سرمایه اجتماعی فرزندان در خانواده‌های چندهمسر در حوزه اعتماد اجتماعی، احساس امنیت و مشارکت بسیار کمتر از کودکان در

^۱Murdock

خانواده‌های هسته‌ای است (محمدی، ۱۳۸۷: ۳۶۰). با این وجود در میان برخی از کشورهای اسلامی، با استناد به آیه سوم سوره نساء، شرط داشتن چهار همسر برقراری قسط و عدل در تأمین خوراک، پوشاک و مسکن امده است، استنباط می‌شود. به این ترتیب این باور عمومی وجود دارد که مردان چند زن در جوامع سنتی از وضعیت مالی مطلوب و توانایی اقتصادی بالایی برخوردارند و انتخاب چندزن برای آن‌ها همراه با احساس مردانگی، منزلت و احترام اجتماعی است.